বিদ্যালয়ৰ নেতৃত্ব

Perspective on leadership: building a shared vision for your school

নেতৃত্বত দৃষ্টিকোন ঃ আপোনাৰ বিদ্যালয়ৰ বাবে অংশগ্রনকাৰী দৃষ্টিকোন গঢ়ি তোলক

Teacher Education through School-based Support in India
www.TESS-India.edu.in

অনুবাদ আৰু অভিযোজন ঃ ৰাজ্যিক শিক্ষা গৱেষণা আৰু প্রশিক্ষণ পৰিষদ, অসম

http://creativecommons.org/licenses/

এই স্কুল লিডাৰশ্বিপ অ' ই আৰ (মুক্ত শৈক্ষিক সম্পদ) হৈছে Tess Indiaৰ চল্লটা গোটৰ অন্যতম, যাৰদ্বাৰা বিদ্যালয়ৰ প্ৰধান শিক্ষকসকলে নিজৰ বুজাশক্তি আৰু দক্ষতাৰ বিকাশ ঘটাই শিক্ষণ আৰু শিকনৰো উন্নতি কৰিব পাৰে। এই গোটটোত অনুশীলন অতি প্ৰয়োজনীয় আৰু কৰ্মীবৃন্দ শিক্ষাৰ্থী তথা অন্যান্য সকলেও ইয়াত সহযোগ কৰিব। এইবোৰ ফলপ্ৰসু বিদ্যালয়ৰ সন্দৰ্ভত কৰা গৱেষণা আৰু পাঠ্যক্ৰমিক অধ্যয়নৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল।

নিৰ্দিষ্ট গোট অধ্যয়নৰ কোনো নিৰ্দেশনা নাই যদিও স্কুল লিডাৰশ্বিপে গোটেই বিষয়টো অধ্যয়ন তথা শিক্ষণ-শিকণৰ উপযুক্ত কাৰ্যব্যৱস্থাৰ যোগান ধৰে। আপোনালোকে গোটটো অধ্যয়নৰ বাবে বিশেষ বিষয়বস্তুৰ সহায় ল'ব পাৰে। নেচনেল কলেজ অৱ স্কুল লিডাৰশ্বিপৰ পাঠ্যক্ৰমিক পৰিকাঠামোৰ সৈতে সংঘবদ্ধ এই গোটটোৰ মূল দিশ হ'ল ঃ স্কুল লিডাৰশ্বিপত ইয়াৰ প্ৰভাৱ (ক) নিজা নিয়ন্ত্ৰণ আৰু বিকাশ, (খ) শিক্ষণ-শিকন পদ্ধতিৰ পৰিৱৰ্তন, (গ) অংশীদাৰিত্ব বৃদ্ধি। বাকীবোৰে কোনো বিশেষ গুৰুত্ব আৰোপ নকৰাকৈ নতুনত্বৰ সন্ধান কৰে।

এই গোটটো প্ৰধান শিক্ষকসকলে নিজা অধ্যয়ন অথবা শিক্ষণ আঁচনিৰ অংশ হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে। শিক্ষণ আঁচনিৰ অংশ হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে। আনহাতে তেওঁলোকে ব্যক্তিগত শিক্ষণ দিনলিপিৰ ব্যৱস্থা কৰি তাৰপৰা হোৱা অভিজ্ঞতা আনৰ সৈতে ভাগ বতৰা কৰি লাভান্বিত কৰিব পাৰে। ইয়াত ব্যৱহৃত স্কুল লিডাৰ বাক্যাংশই প্ৰধান শিক্ষক, অধ্যক্ষ, সহকাৰী শিক্ষক অথবা বিদ্যালয়ৰ নেতৃত্ব বহনকাৰীৰ দৰে দায়বদ্ধ ব্যক্তিক বুজাইছে।

ভিডিঅ' সম্পদ *Video resources*

Tess Indiaৰ স্কুল লিডাৰশ্বিপে ভাৰতীয় বিদ্যালয়ৰ প্ৰধানসকলৰ বাৰ্তালাপৰ ভিডিঅ' 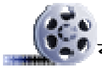 কৰি সেইবোৰ বিদ্যালয়ৰ শিক্ষণ আৰু শিকণৰ পৰিৱৰ্তন তথা উন্নতিত অৰিহণা যোগাইছে। এই প্ৰচেষ্টাৰে তেওঁলোকে নিজৰ নিজৰ দক্ষতাৰ প্ৰমাণ কৰিবলৈ উৎসাহিত হ'ব। এইবোৰে শিক্ষকসকলক পাঠ্যপুথিৰ গোটভিত্তিক শিক্ষা প্ৰদানৰ বাবে উদগনি যোগাব, অৱশ্যে এইবোৰ ব্যৱহাৰ কৰাটো অপৰিহাৰ্য নহয়।

Tess Indiaৰ ৱেবচাইট http://www.tess-india.edu.inৰ পৰা ডাউনলোড কৰি অথবা অনলাইনতে এই ভিডিঅ'সমূহ প্ৰত্যক্ষ কৰিব পাৰি। নতুবা চিডি আৰু মেম'ৰী কাৰ্ডটো ভিডিঅ'সমূহ লৈ চাব পাৰি।

Tess India প্ৰকল্পৰ বিষয়ে

ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ সহযোগিতা বৃদ্ধিৰ বাবে বিদ্যালয়ৰ কৰ্তৃত্বশীল ব্যক্তিৰ সমৰ্থনত মুক্ত শৈক্ষিক সম্পদ ব্যৱহাৰ কৰি শ্ৰেণীকোঠাত প্ৰাথমিক আৰু উচ্চ শাখাৰ শিক্ষকৰ অনুশীলনৰ অভ্যাসৰ উন্নতি ঘটোৱাটোৱেই Tess Indiaৰ লক্ষ্য।

ভাষা, বিজ্ঞান আৰু গণিতসহ বিদ্যালয়ৰ পাঠ্যপুথিৰ লগতে ৰজ্ঞুৰ্ত্ত Tess India বিষয়ৰ মুক্ত শৈক্ষিক সম্পদসমূহ শিক্ষকক যোগান ধৰা হয়। তেওঁলোকে শিক্ষকসকলক এনে কাম কাজৰ সুবিধা প্ৰদান কৰিব যাতে আন শিক্ষকে একেটা বিষয় শিকাওতে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে লাভ কৰা জ্ঞান তথা বোধশক্তি তুলনামুলকভাৱে উন্নত হ'ব।

Tess Indiaৰ সকলো মুক্ত শৈক্ষিক সম্পদ ভাৰতীয় তথা আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় লিখকৰ দ্বাৰা সামগ্ৰিকভাৱে লিখা, য'ত ভাৰতীয় পাঠ্যক্ৰম আৰু সূচীপত্ৰ অনলাইনত (http://www.tess-india.edu.in) উপলব্ধ। মুক্ত শৈক্ষিক সম্পদসমূহ বিভিন্ন পৰ্যায়ত উপলব্ধ আৰু প্ৰত্যেক অংশগ্ৰহণকাৰীৰ বাবে ই উপযুক্ত।

Tess India ইংলেণ্ড চৰকাৰৰ দ্বাৰা ব্যয়সম্বলিত আৰু ইংলেণ্ড মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনৰ।

Version 2.0 SL11v1
Assam

Except for third party materials and otherwise stated, this content is made available under a Creative Commons Attribution-ShareAlike licence: http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/

TESS-India is led by The Open University UK and funded by UK aid from the UK government

এই গোটটো কিহৰ বিষয়ে (What this unit is about)

এই গোটটো আপোনাৰ বিদ্যালয় লক্ষ্য (ভিজন) গঠন আৰু কাৰ্যকৰণৰ বিষয়ে স্থিৰ কৰা হৈছে। সুনীল বাত্ৰা (২০১১) প্ৰতিবেদনত প্ৰতিফলিত হৈছে যে ভাৰতত বিদ্যালয়বোৰত তেওঁলোকৰ লক্ষ্য খুব কমক্ষেত্ৰতহে দৃশ্যমান বা সংযোজিত হোৱা দেখা যায়।

তথ্যৰ ওপৰত আধাৰিত সম্ভৱতঃ এই মন্তব্য যে অতীজতে বিদ্যালয় বিলাক জিলা সিক্ষা বিভাগৰ কাৰ্যালয়ৰ দ্বাৰা নিয়ন্ত্ৰিত হৈছিল। শিক্ষাৰ অধিকাৰ আইন ২০০৯ মতে স্পষ্ট অসুবিধা হৈছে বিদ্যালয়সমূহ যথেষ্ট স্বয়ংত্ৰি য় হ'ব লাগে স্থানীয় সমাজৰ দায়বদ্ধতাৱে আৰু বিদ্যালয়ৰ অনিৰবিচ্ছিন্ন বিকাশৰ বাবে তেওঁলোকে নিজেই দায়বদ্ধ হ'ব লাগে। বিদ্যালয় পৰিচালনা কমিটি (SMC) গঠন আৰু সকলো বিদ্যালয়তে থাকিবলগীয়া বিদ্যালয় উন্নয়ন পৰিকল্পনা (SDP) ই এই আকাংক্ষাক সহায় কৰিব বুলি চিন্তা কৰা হৈছে।

মানুহৰ উন্নতি কল্পে নৈতিক উদ্দেশ্যৰে কোনো এটা কাম কৰিবলৈ বা এটী লক্ষ্য বা দৰ্শন নথকাকৈ ভৱিষ্য দৰ্শন, লক্ষ বা উদ্দেশ্য নথকাকৈ নৈতিক প্ৰয়োজনৰ বাবে কাম কৰাটো শুন্য আলসত কাম কৰাৰ সমসূল্যৰ বুলি বাট্ৰাৰ পৰামৰ্শই ক'ব বিচাৰে।

ভৱিষ্য দৰ্শনৰ ক্ষমতা এই সাধুটোক দেখা গৈছেঃ এজন শিলমিস্ত্ৰীয়ে মন্দিৰৰ দুৱাৰৰ শীৰ্যত স্থাপন কৰিবৰ বাবে ডাঙৰ শিল এটাৰ আকৃতি দান কৰি আছিল আৰু তেনেতে এজন দৰ্শনাৰ্থীয়ে সুধিছিল, "আপুনি কি কৰি আছে?" তেওঁৰ ততাতৈয়কৈ আৰু অনাকাংক্ষিত উত্তৰ আছিলঃ 'মই ই ধৰৰ গুণ দেখুৱাবলৈ নিৰ্মাণ কৰা মন্দিৰত সহায় কৰি আছো। শিলমিস্ত্ৰি গৰাকীয়ে তেওঁৰ কাৰ্য্য শিলৰ বাঁচনি, তেওঁৰ দক্ষতা বা অন্যান্য কথা কোৱাৰ পৰিৱৰ্তে তেওঁ বৰ্ণনা কৰিছিল কামৰ সহযোগিতা, আবেগ যিয়ে তেওঁ আৰু তেওঁলোকৰ সমূহ ৰাইজে মন্দিৰটো চক্‌মকীয়া কৰি গঢ়ি তোলাৰ ভৱি ্য দৰ্শন বাস্তৱায়িত কৰাৰ বাবে টানি আনিছে। ভৱিষ্য দৰ্শনে তেওঁক শক্তি দিছে, গৰ্ব আৰু গুণগত কিবা সৃষ্টি কৰিবলৈ এজন দলীয় সদস্য হিচাবে দায়বদ্ধতা প্ৰদান কৰিছে।

এজন বিদ্যালয়ৰ নেতা হিচাবে আপোনাৰ দায়িত্ব হৈছে আপোনাৰ বিদ্যালয়ৰ বাবে এটা ভৱিষ্য দৰ্শন সৃষ্টি কৰা। এই ভৱিষ্য দৰ্শন বিদ্যালয়ৰ কোনো বিশেষ প্ৰসংগত খাপ খুৱাবলৈ বিশেষ আকৃতি দিব প্ৰয়োজন হ'ব পাৰে; লগতে বৃহত্তৰ সমাজ আৰু বিদ্যালয়ৰ উভয়তে প্ৰয়োজন আৰু আকাঙ্খা পূৰাবৰ বাবে হ'ব পাৰে। বিদ্যালয়ৰ সংস্কৃতিক পৰিচিতি আৰু ইয়াৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আৰু সিহঁতৰ পৰিয়ালৰ অৱদান প্ৰতিফলিত কৰিবলৈ ইয়াৰ গঠন কৰাটো উচিত।

কেনেকৈ ভাল ভৱিষ্য দৰ্শন উত্তি প্ৰস্তুত কৰিব, ইয়াৰ সৃষ্টিত কেলেকৈ অংশীদাৰ সকলক জড়িত কৰাব আৰু এই ভৱিষ্য দৰ্শন বাস্তবাঢ়িত তথা ভৱিষ্য দৰ্শন কাৰ্য্যলৈ অনুবাদ কৰাৰ কথাবোৰ এই গোটটোত আপুনি বিবেচনা কৰিব।

শিকন দিনলিপি (Learning Diary)

এইগোটটোত আপোনাৰ কামৰ মাজতে আপোনাৰ শিকন দিনলি পিত কিছুমান টোকা লিখি ৰাখিবলৈ কোৱা হ'ব। ই এখন বহী বা ফোল্ডাৰ য'ত আপোনাৰ চিন্তা আৰু আঁচনি একেলগে সংগ্ৰহ কৰা হয়। সম্ভৱতঃ ইতিমধ্যে আপুনিও এখন আৰম্ভ কৰিছে।

আপুনি অকলশৰীয়াকৈ এই গোটটোৰ জৰিয়তে কাম কৰি থাকিব পাৰে; কিন্তু আপুনি যদি আপোনাৰ শিকন আন এজন বিদ্যালয়ৰ নেতাৰ লগত আলোচনা কৰে; তেন্তে আপুনি বেছি শিকিব পাৰিব। সেইজন নিশ্চয় আপোনাৰ ইতিমধ্যে সহযোগিতা আগবঢ়োৱা সহযোগী হ'ব পাৰে নতুবা নতুন কোনোবা এজন হ'ব পাৰে। এইটো নিশ্চয় এটা সংগঠিত ভাৱে হ'ব পাৰে বা যথেষ্ট অনানুষ্ঠানিক হ'ব পাৰে।। আপোনাৰ শিকন দিনলিপীত লিখা এই টোকাবোৰ এনেকুৱা ধৰণৰ বৈঠকত যথেষ্ট সহায় কৰিব; যেতিয়া আপুনি বিকাশ আৰু আপোনাৰ দীৰ্ঘকালীন শিকনৰ চিত্ৰনত ক্ষেত্ৰটো ব্যৱহাৰ কৰিব।

এই গোটটোৰ পৰা বিদ্যালয় নেতাই কি শিকিব (What school leaders will learn in this unit)

- কেনেকৈ এখন ভৱিষ্যত দশৰ্নে বিদ্যালয় উন্নীত কৰিবলৈ কাৰ্য্য সম্পৰ্কে জানিব।
- আপোনাৰ নিজৰ বিদ্যালয়ৰ ভৱিষ্যত দৰ্শন কেনেকৈ গঠন কৰিব?
- ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ পৰিৱৰ্তন ঘটাবলৈ ভৱিষ্যত দৰ্শন গঠন কৰোঁতে আৰু প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰত আনবিলাক জড়িত কৰাব।

আপোনাৰ বিদ্যালয়ত স্পষ্ট ভৱিষ্যত দৰ্শন থকাটোৰ প্ৰয়োজন (1The importance of having a clear vision for your school)

বিদ্যালয়ৰ নেতৃত্বৰ এই গোটটোৰ উদ্দেশ্য হৈছে আপোনাৰ বিদ্যালয়খনত এজন ফলপ্ৰসূ নেতা হিচাবে আপোনাক গঢ়াত সহায় কৰা । এজন ফলপ্ৰসূ বিদ্যালয় নেতাৰ চাৰিটা আচৰণগত বৈশিষ্ট হৈছে (ৰাদাৰ ফ'ৰ্ড ১৯৮৫) ঃ

- তেওঁলোকৰ বিদ্যালয়খন কেনেকুৱা হোৱাটো বিচাৰে আৰু স্পষ্ট তথ্য সম্পাদিত ভৱিষ্যত দৰ্শন যি ছত্ৰ-ছাত্ৰীৰ ওপৰৰ আৰু তেওঁলোক আৱশ্যকতাৰ ওপৰত দৃষ্টি নিবদ্ধ কৰে।
- এই ভৱিষ্যত দৰ্শনসমূহক বিদ্যালয়ৰ লক্ষ্য আৰু শিক্ষক, ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আৰু কৰ্মকৰ্তাসকলৰ উদ্দেশ্যলৈ অনুবাদ কৰা।
- সি হ'ব তাৰ বাবে ৰৈ বা অপেক্ষা কৰি নাথাকি একেলেথাৰিয়ে নিৰীক্ষণ কৰা।
- আৱশ্যক অনুযায়ী সমৰ্থনকাৰীৰ ৰূপত বা শুধৰণকাৰীৰ ৰূপত হস্তক্ষেপ কৰা।ে

'ভৱিষ্যত দৰ্শন' এটা স্পষ্ট বৰ্ণনা বিদ্যালয়ে কি বিকাশ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছে যেনেদৰে সকলো গোজ ধৰি ৰখা ব্যত্তি- শৈক্ষিক সকল ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সমল তেওঁলোকৰ পৰিয়ালবোৰ আৰু সমাজৰ সদস্য সকল - সকলোৱে যেতিয়া একেলগে কাম কৰে, ইয়াৰ বিষয় হ'ল আগলৈ চোৱা আৰু অভিৰোচনৰ উপায় অৱলম্বন কৰা আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকলৰ বহু বেছি বিকাশৰ বাবে সকলোকে একগোট কৰিব লাগিব। এটা নিৰ্দিষ্ট পৰিস্থিতিত ভৱিষ্যতত দৰ্শনকে ধৰি ৰখাটো বিদ্যালয়ত লক্ষ্য হোৱা প্ৰয়োজন আৰু বাট দেখুৱা আৰু বিদ্যালয় উন্নতিকৰণৰ পৰিকল্পনাৰ প্ৰস্তুত কৰণৰ অৱগত কৰোৱা।

ভৱিষ্যত দৰ্শন বিদ্যালয়ৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় (ৱেষ্ট বাৰ্ণহাম, 2010) কাৰণ ই-

- সাংগঠনিক জীৱনৰ সকলো স্থিতি যোগান ধৰি কেন্দ্ৰীভূত কৰে।
- পৰিকল্পনা আৰু উন্নতীকৰণৰ নিয়মবোৰ অৱগত কৰায়,
- ব্যত্তি সকলে কৰা কামক আৰু সৰ্বাধিক গুৰুত্ব দিয়ে
- বি াসৰ সহায় লৈ ফুটাই উচ্চাৰণ কৰা আৰু সাধাৰণ ভাষাক উন্নত, সেই উপায়েৰে স্থিতি নিশ্চয় আৰু সফল যোগাযোগ কৰাত সহায় কৰে।
- পৃথিবীৰ বাদ বাকী অংশৰ সংগঠন সমূহৰ বৈশিষ্টসমূহ দেখুৱা।

ভৱিষ্যতত দৰ্শন হ'ল বহু বেচি কেইটামান শব্দৰ অনিৰ্দ্ধাৰিত সংকল্প; ই সমাজৰ মূল্য দিয়াৰ এটা আৰু বিদ্যালয়ৰ বিকাশত পথপ্ৰদৰ্শন কৰা কাৰ্যৰ বাবে ভেঁটী স্বৰূপ।

চিন্তন (Pause for thought)

- আপোনৰ বিদ্যালয়ত ভৱিষ্যত দৰ্শন বিবৃতি আছেনে। যদি হয় কেনেকৈ ইয়াক গঠন কৰা হৈছে? কোন ইয়াত জড়িত আছিল?
- যদি আপোনাৰ বিদ্যালয়ত ভৱিষ্যতত দৰ্শনৰ বিকৃতি আছে, বিকৃতিক কি ৰূপত মূল্য দিয়া হৈছে?

- এতিয়ালৈকে যদি ভৱিষ্যতত দৰ্শনৰ বিকৃতি আপোনাৰ নাই, আপুনি কি মূল্য দিয়াৰ প্ৰয়োজন চিন্তা কৰিছে?

2 ভৱিষ্যতত দৰ্শন বিবৃতি কি? (What is a vision statement?)

এখন ভৱিষ্যতত দৰ্শন বিবৃতি হ'ল অত্যাৱশ্যকীয় মূল্য বিবৃত্তি, ই বিদ্যালয় মানৰ নীতিগত উদ্দেশ্যৰ সাৰমৰ্ম আৰু মূল্যাংশৰ উদ্দেশ্যক প্ৰতিফলিত কৰা। এই প্ৰত্ৰি য়াৰ এটা ভাল ভাৰস্বমি বিন্দু হ'ল আপোনাৰ বিদ্যালয়ত ভৱিষ্যত দৰ্শন স্থাপন কৰি আপোনাৰ নিজৰ মূল্য বা মান পৰীক্ষা কৰোৱা আৰু বি ঝাসবোৰ আৰু NCF ২০০৫ত থকাৰ দৰে মূল্যক ৰূপ দিয়া। শিক্ষাৰ অধিকাৰ ২০০৯ য়েও বিদ্যালয় সমূহক সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ প্ৰয়োজনীয় দক্ষতা আৰু পোষণ কৰা অন্তৰ্ভূক্তিৰ দায়িত্ব লোৱাত হেঁচা প্ৰয়োগ কৰে। দুয়োটাই এটা নিৰ্দিষ্ট মূল্যৰ উদ্দেশ্যত অন্তৰ্নিহিত হৈ আছে (চিত্ৰ ১)

> সকলোবোৰ ল'ৰা-ছোৱালী, দায়িত্ৰ নথকা সামাজিক পৰিৱেশ বা শিক্ষাগত সামৰ্থ্যৰ বাহিৰতো সকলোবোৰ ল'ৰা-ছোৱালীৰ ভাল গুণ বিশিষ্ট শিক্ষাৰ অধিকাৰ আছে, ল'ৰা-ছোৱালীৰ সমূহ শিকন পদ্ধতিৰ সত্ৰি য় অংশগ্ৰহণকাৰী
>
> ল'ৰা-ছোৱালীৰবোৰ বিদ্যালয়লৈ আহে পৃথিৱাৰ জ্ঞান আৰু অভিজ্ঞতাৰ সৈতে; শিক্ষকসকলৰ ভূমিকা হ'ল তেওঁলোকৰ নতুন বোধ আৰু কৌশলৰ উন্নতিত সহায় কৰে।
>
> পাঠ্যত্ৰ ম ল'ৰা-ছোৱালীৰ জীৱন আৰু একবিংশ শতিকাতচ সমাজৰ মূখা-মূখি হোৱাৰ দৰকাৰী সমস্যাবোৰক প্ৰতিফলিত কৰা উচিত।
>
> সকলো ল'ৰা-ছোৱালীৰ শিকাৰ সামৰ্থ্য আছে।

চিত্ৰ ১ NCF ২০০৫ আৰু ২০০৯ অন্তৰ্নিহিত হৈ থকা মূল্যবোৰ।

চিত্ৰ ১ৰ মূল্য সমূহে কেতবোৰ বুৰঞ্জী ভিত্তিক বি ঝাসক প্ৰত্যাহ্বান জনায়। উদাহৰণস্বৰূপে, কিছুমান বিদ্যালয়ত ঃ

- বিভিন্ন বৰ্ণৰ পৰা অহা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক বেলেগ বহিবলৈ আৰু পাঠত অংশ লবৰ বাবে অতি কম সুযোগ দিয়ে।
- ছাত্ৰসকলক ছাত্ৰীসকলতকৈ কেতিয়াবা বেছি পক্ষপাৰ্তিত কৰে কৰাণ তেওঁলোকৰ শিক্ষা অতি বেচি প্ৰয়োজন আছে বুলি বিবেচনা কৰা হয়।
- কিছু সংখ্যক শিক্ষকে বি ঝাস কৰে যে গাওঁ অঞ্চলৰ পৰা অহা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ শিক্ষাৰ সমৰ্থ নাই।
- শিক্ষকসকলে প্ৰায়ে অভিজ্ঞ ব্যত্তি য়ে যোগান ধৰা জ্ঞানক বিবেচনা কৰে আৰু বিজ্ঞতাতে আশা কৰে যে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকল তাত যাতে বিলিন হৈ যায়।

এক বিংশ শতিকাৰ ভাৰতবৰ্ষৰ এজন বিদ্যালয়ৰ প্ৰধান হিচাপে, আপোনাৰ ভূমিকা NCF ২০০৫ আৰু RIE২০০৯ ৰ অভিপ্ৰায়বোৰ অনুবাদ কৰি আপুনি বিদ্যালয়ত অভ্যাস কৰোৱা। ভৱিষ্যতত দৰ্শনক গঠন কৰি মূল্যক বাস্তৱ পৰিণত কৰি আৰম্ভমিতে চিত্ৰ ১ত দেখুৱা হৈছে।

ত্ৰি য়াকলাপ ১ ত আপোনাৰ সুযোগ আছে মূল্যক প্ৰতিফলিত কৰি ভৱিষ্যতত দৰ্শনৰ বৰ্ণনাক বাস্তৱত উত্তীৰ্ণ কৰোৱা আৰু গুণানুসাৰে বাচি লোৱা আচৰণক প্ৰতিফলিত কৰাৰ যাতে আপুনি গ্ৰহণ কৰিব পাৰে যিটো মূল্যৰ সৈতে অপৰিৱৰ্তিত য'ত NCF ২০০৫ আৰু RIE ২০০৯ অন্তৰ্নিহিত হৈ আছে আৰু তথাপিও আপোনাৰ বিদ্যালয়ৰ ভৱিশ্যত দৰ্শন আছে।

ক্রি য়া-কলাপ ১ ঃ মূল্যৰ বিষয়ে চিন্তা (Activity 1: Thinking about values)

যদি সম্ভৱ হয়, আপুনি এই ক্রি য়াকলাপটো আন বিদ্যালয়ৰ প্ৰধানৰ সৈতে বা আপোনাৰ উপপদাধীকাৰীৰ সৈতে কৰা উচিত।

তালিকা ১ ত থকা ভৱিষ্যতত দৰ্শনৰ বৰ্ণনা চাওঁক। প্ৰত্যেক বৰ্ণনাৰে স্থিতিত ধৰি ৰখা মূল্যক যিটো উনুকীওৱা হৈছে বিে ষণ কৰক।
কোনটো মূল্যৰ সৈতে অপৰিৱৰ্ত্তীত যি NCF ২০০৫ আৰু RIE ২০০৯ ত অন্তৰ্নিহিত হৈ আছে?

তালিকা ১ ঃ ভৱিষ্যতত দৰ্শন বৰ্ণনাৰ বিে ষণ

***Table 1** Analysing vision statements.*

বিদ্যালয় আৰু বিবৃতি	মূল্য কি ?	NCF ২০০৫ আৰু RIE ২০০৯ ৰ সৈতে অপৰিৱৰ্তিত
বোন্দা বিদ্যালয়ঃ ‘পৰিয়ালসমূহ আৰু বিদ্যালয় একে লগে কাম কৰে ল’ৰা-ছোৱালীৰ শিকনৰ সহায়ৰ বাবে’।		
বিৰকুছি বিদ্যালয়ঃ ‘প্ৰত্যেক শিশুক এই বিদ্যালয়ত উৎসাহিত কৰি, তেওঁলোকৰ পূৰ্ণ গুপ্তগুণ আগ্ৰহ আৰু পৰিৱেশক চোৱাচিতা কৰাত উন্নতি সাধন কৰোৱা হয’।		
পানীখাইতি বিদ্যালয়ঃ ‘বিদ্যালয়ৰ পৰীক্ষাৰ শেষত ১০০% সাফল্যক নিশ্চিত কৰা’।		
খাৰঘুলি বিদ্যালয়ঃ ‘আমাৰ ভৱিষ্যতত দৰ্শন হ’ল, আনন্দ, পৰিচালনা আৰু পৰিৱেশ জাগ্ৰত য’ৰ পৰা অতি বেছি অৰিহ্ণা শিশু সকলে শিকিব তাৰ সুযোগ দিয়া হয়’।		
নুনমাটি বিদ্যালয়ঃ ‘সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ প্ৰয়োজনীয়তাক যোগান দিয়া’।		
শালবাৰী বিদ্যালয়ঃ ‘আমাৰ বিদ্যালয় শ্ৰেষ্ঠত্ব ঠাই য’ত ল’ৰা-ছোৱালীয়ে তেওঁলোকৰ সম্পূৰ্ণ সম্ভাৱনা যুত্ত গুণ সমূহত সাফল্য লাভ কৰিব পাৰে’।		
লালগণেশ বিদ্যালয় ঃ ‘জিলাৰ আটাইতকৈ ভাল বিদ্যালয় হোৱা		
চন্দ্ৰপুৰ বিদ্যালয়ঃ ‘সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰী যাতে বি ◢ বিদ্যালয়লৈ যাব পাৰে তাক নিশ্চিত কৰা’।		
হাজংৰৰী বিদ্যালয়ঃ ‘প্ৰত্যেকজন শিশুৰ কাৰণে প্ৰত্যেক শিক্ষকে আটাইতকৈ ভালৰ বাবে অহোপুৰুষাৰ্থ চেষ্টা কৰে।		
তাঁতীমৰা বিদ্যালয়ঃ ‘আমি বি◢াস কৰো যে প্ৰত্যেক শিশুৰে অধিকাৰ আছে তাৰ বা তাইৰ		

লৰালি কালটো উপভোগ কৰা, সিহঁতক মূল্য দিয়া উচিত তেওঁলোকৰ ব্যক্তি ত্ব, সংস্কৃতি আৰু পৰম্পৰাক'।		

যদি আপোনাৰ বিদ্যালয় সমাজৰ সদস্য সকলে বুৰঞ্জীভিত্তি মূল্য আৰু বি শ্বাস আছে যে NCF ২০০৫ আৰু RIE ২০০৯ ৰ সৈতে পৰৱৰ্তনশীল, গোটেই ৰাতিৰ ভিতৰত আপুনি তেওঁলোকৰ ধাৰণা সমৰ্থ নহ'ব। তথাপিও নিজে নিৰ্দিষ্ট আচৰণ আহৰণ কৰি আৰু আপোনাৰ শিক্ষকসকলে একেই ধৰণে গ্ৰহণ কৰি আপুনি চিত্ৰ ১ত দিয়াৰ দৰে মূল্যক উদ্দেশ্য কৰি এটা পৰিৱেশ সৃষ্টি কৰিব পাৰিব।

চিত্ৰ ১ৰ প্ৰত্যেকটো বিবৃতিৰ কাৰণে, কিছু আচৰণ যে এইবোৰ মূল্যক সাবলিত কৰাত আপুনি চিনাক্ত কৰক।

আলোচনা Discussion

তালিকা ১ৰ কিছু বিবৃতি, NCF ২০০৫ আৰু RIE ২০০৯ ৰ বিবৃতিৰ সৈতে বৰ ভালদৰে সামঞ্জস্য, কিন্তু কিছুমান নহয়, উদাহৰণস্বৰূপে এইটো নিশ্চয়কৈ দৃষ্টি গোচৰ হয় যে সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰে বি শ্ববিদ্যালয়লৈ যোৱাৰ হেপাহঁ উৎসাহজনক, কিন্তু এইটো বাস্তৱ নে? অন্যভাৱে যিয়েই হওঁকতকৈ বি শ্ববিদ্যালয়লৈ যোৱাৰ বাৰ্তাটো বেচি প্ৰয়োজনীয়, যি কি নহওক অনুশীলনত কিছু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বাবে এইটো সঠিক লক্ষ্য নহয়। তাঁতীকৰা বিদ্যালয়ৰ পৰা অহা বিবৃতি সঠিক অন্তৰ্ভূক্ত কৃত, কিন্তু এইটো উচ্চাকংখ্যাযুক্ত হয় নে? বিৰকুছি আৰু খাৰঘূলিৰ বিদ্যালয়ৰপৰা অহা বিবৃতি বোধ কৰো আটাইতকৈ উৎকৃষ্ট সামঞ্জস্য থকা দেখা যায়। কাৰণ তেওঁলোকে ভাল স্বাস্থ্যৰ গুৰুত্ব দিছে আৰু যে সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে আশা কৰে সম্পূৰ্ণ গুণ লাভ কৰিব পাৰে।

ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ লগত কথা পাতি আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকলৰ বিষয়ৰ মাজেদি আপুনি আৰ্হি মুক্ত মূল্য অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব পাৰে, মূল সমল 'সকলোৰে জড়িত' ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে যাতে আপোনাৰ শিক্ষক সকলক আৰ্হিযুক্ত আচৰণত সহায় কৰে।

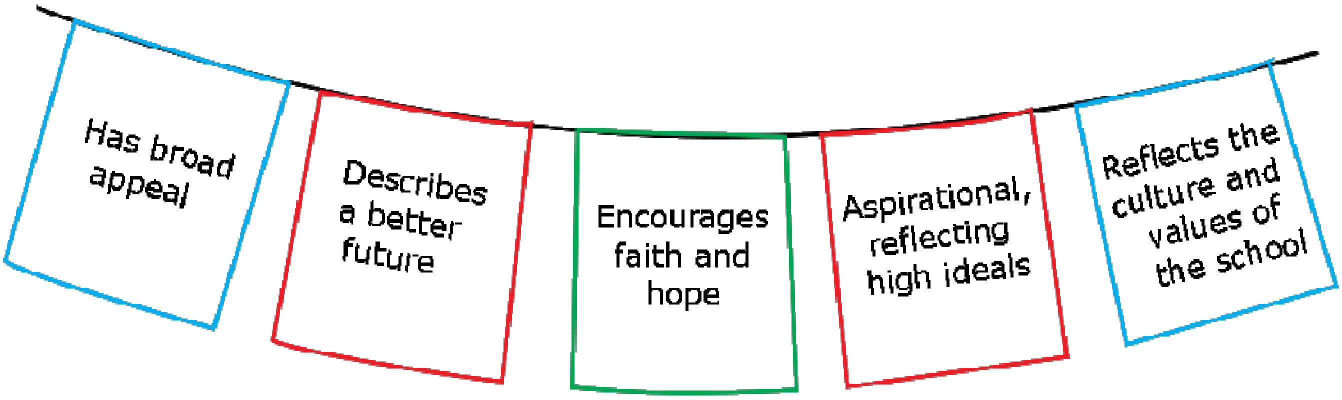

চিত্ৰ ২. ভৱিষ্যত দৰ্শনৰ বিবৃতিৰ মূল বৈশিষ্ট্যসমূহ।

3 আপোনাৰ বিদ্যালয়ৰ বাবে ভৱিষ্যত দৰ্শনৰ বিকাশ (3 Developing a vision for your school)

প্ৰত্যেক বিদ্যালয়ৰ ভৱিষ্যতত দৰ্শনে এখন বিদ্যালয়ৰ একমাত্ৰ পৰিস্থিতি প্ৰতিফলিত কৰাত বাধ্য হয়, কিন্তু ই অকলশৰে প্ৰতিষ্ঠিত নহয় চিত্ৰ তিনিত দেখুওৱাৰ দৰে ই প্ৰসাৰিত কৰক আৰু প্ৰভাৱ প্ৰতিফলিত কৰিব লাগিব।

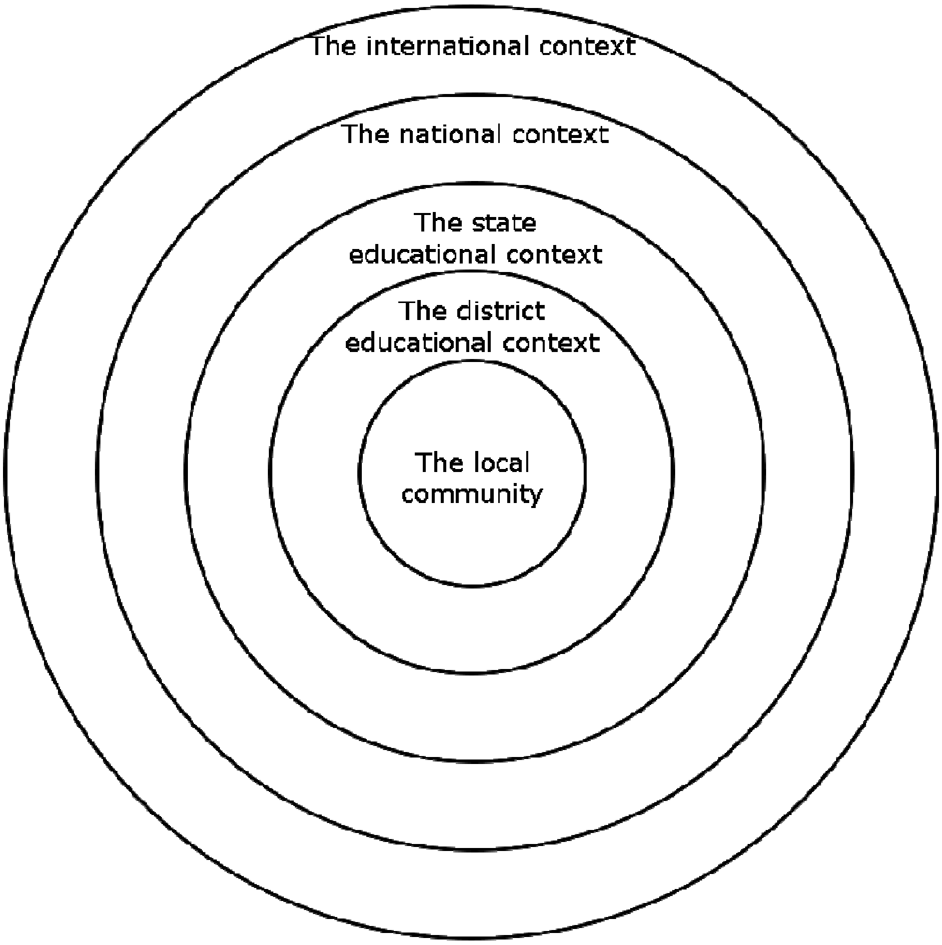

চিত্ৰ ৩ আপোনাৰ ভৱিষ্যত দৰ্শনত প্ৰভাৱিত কৰা বিস্তৃত প্ৰসংগ

জাতীয় আৰু ৰাজ্যিক প্ৰসংগ ২০০৫ৰ আৰু এনচিএফ ২০০৯ৰ RIEয়ে স্থাপন কৰিছে। আপোনাৰ কাম হৈছে আপোনাৰ ব্যক্তিগত প্ৰসংগৰ ভিতৰত আপোনাৰ বিদ্যালয়ৰ আশংকা পূৰ্ণ কৰিব পৰাকৈ ভৱিষ্যত দৰ্শন গঠন কৰা।

ঘটনা অধ্যয়ন ১ ঃ শ্ৰীমতী চলিহাই ভৱিষ্যত দৰ্শনৰ ওপৰত সিদ্ধান্ত লয় (Case Study 1: Mrs Chadha decides on a school vision)

শ্ৰীমতী চলিহা এখন বালিকা বিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ আছিল। তেখেতে তেওঁৰ কৰ্মসূচীৰ মাজতে এখন বিদ্যালয় ভৱিষ্যত দৰ্শনৰ অনুভৱ কৰিছিল। তেওঁৰ কৰ্মসূচীৰ মাজতে বিভিন্ন ভৱিষ্যত দৰ্শন সম্পৰ্কে জ্ঞাত আছিল, বিভিন্ন বিদ্যালয় নেতাৰ আগত ভৱিষ্যত দৰ্শন সম্পৰ্কে কথা পাতিছিল আৰু বিভিন্ন ধাৰণাৰে সন্মোহিত কৰিছিল।

তেওঁ আলোচনাত অংশ লৈছিল আৰু তেওঁৰ বিদ্যালয়ৰ ভৱিষ্যত দৰ্শন সন্দৰ্ভত স্পষ্ট। তেওঁ কৰ্মোৎসাহেৰে উভতিছিল, তেওঁৰ বিদ্যালয়ৰ নতুন দিক্ সম্পৰ্কে তেওঁৰ সহকৰ্মী, পিতৃ-মাতৃ আৰু সামূহিকৰাইজক কোৱাৰ বাবে অপেক্ষা কৰিব পৰা নাছিল। তেওঁৰ বিদ্যালয় সবল ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বাবে ভাল কাম কৰি থকা কথাটো অনুভৱ কৰিছিল, কিন্তু ইয়াত সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীকে সমানে অন্তৰ্ভূক্ত নকৰে আৰু কিছুমান ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে সীমিত সাক্ষৰতা কৌশল লৈ আহি বিদ্যালয়ত অসুখী হয় আৰু তেওঁলোকে ভাল নকৰে। তেওঁ ভাবিছিল যে ভৱিষ্যত দৰ্শনত থকাটো উচিত-'এখন বিদ্যালয়ত প্ৰতিটো শিশুৱে উন্নতি কৰক।'

তেখেতে বহু কেইখন সভা পাতিছিল আৰু তেওঁৰ ভৱিষ্যত দৰ্শন সন্দৰ্ভত আদান-প্ৰদান কৰিছিল। এই সন্দৰ্ভত আলোচনা হৈছিল আৰু যদিও আলোচনাৰ পিছত কিছু সাল সলনি ঘটিছিল; যদিও কিছু অভিভাৱক আৰু সতীৰ্থই ব্যক্তিগতভাৱে কৈছিল যে, যিসকল

ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে কেতিয়াও ভাল ফল দেখুৱাব নোৱাৰে, তেওঁলোকৰ ক্ষেত্ৰত সময় অপচয় কৰিলে বিদ্যালয় ফলাফলৰ ভয়াৱহ হ'ব। কিছু সপ্তাহ পিছতো বিদ্যালয়ৰ কোনো দৃশ্যমান পৰিৱৰ্তন দেখা পোৱা নগ'ল, শ্ৰীমতী চলিহাই অনুভৱ কৰিছিল যে এই নতুন চিন্তাবোৰ শিক্ষকসমূহে, পিতৃ-মাতৃ বা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে আঁদৰিবলৈ চেষ্টা কৰা নাছিল আৰু তাৰ বিপৰীতে কিছু মানসিক চাপ সৃষ্টি কৰিছিল।

ত্ৰি য়াকলাপ ২ ঃ শ্ৰীমতী চলিহাই কি বিভিন্ন ধৰণে কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছে?

(Activity 2: What might Mrs Chadha have done differently?)

আপোনাৰ শিকন দিনলিপিত এই প্ৰ.নবোৰৰ সঁহাৰি টুকি লওক ঃ

- শ্ৰীমতী চলিহাৰ ভৱিষ্যত দৰ্শন উত্তি ত আপোনাৰ সহাঁৰি কি?
- তেখেতে কি ভাল কৰিলে?
- একো পৰিৱৰ্তন কৰিব নালাগে বুলি আপুনি কি? ভাবে?
- তেখেতে কি বিভিন্ন ধৰণে কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছে?

আলোচনা Discussion

শ্ৰীমতী চলিহাৰ উত্তি টো ৰাষ্ট্ৰীয় কাৰিকুলাম আধাৰ ২০০৫ৰ মূল্যবোধৰ ওপৰত প্ৰতিস্থিত। তেখেতে বিভিন্নপৰিসৰৰ বিভিন্ন লোকৰ লগত সভা পতাটো তেওঁৰ অধিকাৰ কিন্তু আলোচনা সন্দৰ্ভত ঘাটিৰ বাবে পিতৃ-মাতৃ আৰু শিক্ষকসকলে ভৱিষ্যত দৰ্শনক নিজ স্বত্ব হিচাবে গ্ৰহণ কৰিব পৰা নাছিল। নিজস্ব ভৱিষ্যত দৰ্শনৰ যথেষ্ট নহয়। ভৱিষ্যত দৰ্শন অন্যৰ লগত আলোচনা আৰু কৰ্মলৈ পৰিৱৰ্তন কৰা দৰকাৰ।

ঘটনা অধ্যয়ন ২ ঃ শ্ৰীমান শৰ্মাই তেওঁৰ বিদ্যালয়ৰ বাবে ভৱিষ্যত দৰ্শন প্ৰস্তুত কৰিছে

(Case Study 2: Mr Singh creates a vision for his school)

শ্ৰীমান শৰ্মাই নেতৃত্বৰ বিকাশৰ কাৰ্যসূচী ভাগ লৈছিল। বিদ্যালয় প্ৰধানৰ তেওঁৰ নিজৰ বিদ্যালয়ৰ ভৱিষ্যত দৰ্শন তৈয়াৰ কৰাৰ ভূমিকাৰ বিষয়ে উদ্ভাৱন কৰিবলৈ তেওঁ প্ৰায় গোটেই দিনটো অতিবাহিত কৰিছিল। সেই দিনটোৰ বতৰবোৰে যেতিয়া তেখেতে নিজৰ বিদ্যালয়লৈ সোমাই আহিছিল; তেতিয়া সেইবোৰে তেওঁক সঁচাকৈয়ে টুকুৰিয়াইছিল বা খুন্দা মাৰিছিল।

সচৰাচৰ শ্ৰীমান শৰ্মাই পোনচাটেই তেখেতৰ কাৰ্যালয়লৈ সোমাই গৈ তেখেতৰ প্ৰশাসনীয় বত্ত ব্যবোৰ সম্পূৰ্ণ কৰে। সেই দিনা তেখেতে বেগটো থৈয়ে আৰু জৰুৰী বতৰা কিবা আছে নে চাই বিদ্যালয়ৰ চাৰিওফালে এপাক ঘূৰি ল'লে। তেওঁ প্ৰায়েই শ্ৰেণীকক্ষলৈ যায়, কিন্তু সাধাৰণতে শিক্ষকসকলৰ সৈতে কথা পাতে বা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ শৃংখলাবদ্ধতা বিষয়ত। আজি তেওঁ ঘূৰি আছে প্ৰ.ন এটাৰ উত্তৰ বিচাৰিঃ 'কেনেকুৱা ধৰণৰ বিদ্যালয়ত মই যোৱা এঘাৰ মাহ ধৰি নেতৃত্ব দি আছো আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ শিকন উন্নতিত আমি কিমান ফলপ্ৰসূ হৈছো?' সেই দিনটোৰ বেছি সময়ে আৰু সপ্তাহটোৰ বাকী দিনবোৰতো খুব কমেহে কাৰ্যালয়ত সোমাইছিল। জিৰণিৰ সময়ত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীবিলাকৰ লগত বহিছিল আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ লগত কথা পাতিছিল। দিনটোৰ শেষত বিদ্যালয়ৰ পদূলিত থিয় হৈছিল, পিতৃ-মাতৃসকলৰ লগত কথা পাতিছিল।

তেওঁ ঘূৰি অহাৰ পিছত, তেখেতে তেওঁৰ সহকৰ্মীসকলক একেলগে মাতছিল। তেখেতে কথা পাতোতে বিদ্যালয়ৰ ভৱিষ্যত দৰ্শনৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ ওপৰত কোনো ব্যাখ্যা ডাঙি ধৰা নাছিল।পৰিৱৰ্তে তেখেতে কৈছিল যে বিদ্যালয়ৰ সৱলতা আৰু দুৰ্বলতাৰ ওপৰত

নিৰ্ভৰ কৰি সকলোৰে বাবে প্ৰথম পদক্ষেপ হিচাবে কি কৰিব লাগে সেই বিষয়ে তেখেত আশ্বস্ত হ'ব পাৰিছে আৰু বিশেষকৈ বিদ্যালয়ৰ মূখ্য কাম হৈছে শিকনৰ বাবে শিক্ষণ।

তেখেত য'লৈকে গৈছিল তাতে তেখেতৰ উপস্থিতিৰ প্ৰভাৱ প্ৰায় তৎক্ষণাতে দৃশ্যমান হৈছিল। কিন্তু এইটো তেওঁৰ স্থিৰ প্ৰশ্ন আছিল- কেনেকৈ আটাইতকৈ ভাল হোৱা উচিত? - সেইবোৰ আগতে কেতিয়াও নোখোলা দৰ্জাৰ তলাত চাবি ঘুৰোৱাৰ নিচিনা।

বিদ্যালয় পৰিচালনা সমিতিৰ সভাপতিয়ে তেখেতৰ প্ৰশিক্ষণ কাৰ্য্যসূচীৰ বিষয়ে শুধি বিদ্যালয়লৈ আহিছিল। এঘণ্টা পিছত সভাপতিয়ে শ্ৰী শৰ্মাক তেখেতৰ গাঁৱৰ স্থানীয় ৰাইজৰ লগত বিদ্যালয় সন্দৰ্ভত কি অনুভৱ কৰে আৰু ইয়াৰ পৰা তেওঁলোকে কি বিচাৰে, এই বিষয়ে কথা পাতিবলৈ আমন্ত্ৰণ জনালে।

সপ্তাহটোৰ অন্ততঃ শ্ৰী শৰ্মাই তেখেতৰ পৰ্যৱেক্ষণ আৰু আলোচনাৰ পৰা অনুভৱ কৰিলে যে তেখেতে বিগত ১১ মাহে নেদেখা তেওঁৰ বিদ্যালয় সন্দৰ্ভত বহুতো কথা শিকিলে।

আপোনাৰ বিদ্যালয়ৰ ভৱিষ্যত দৰ্শন গঠন কৰোতে অংশাদাৰী সকলকো জড়িত কৰক

(4 Involving stakeholders in building a vision for your school)

বহুতো ক্ষেত্ৰত বিদ্যালয়ৰ ভৱিষ্যত দৰ্শনত গঠন কৰাত বিদ্যালয় প্ৰধানক আগভাগ লোৱা দেখা যাব। সেইটো সকলো ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য নহয়। এজন নতুন বিদ্যালয় প্ৰধান বিদ্যালয়লৈ আহিব পাৰে আৰু বিদ্যালয়ৰ ৰাইজৰ বুজাবুজিৰ ভিত্তিত। বিদ্যালয়ৰ উন্নতিৰ পবিত্ৰ মাত অংশীদাৰসকলক চামিল কৰাত ভৱিষ্যত দৰ্শনৰ ক্ষেত্ৰত খুবেই প্ৰয়োজনীয়। এখন বিদ্যালয় য'ত ৰাইজৰ সদস্য আৰু বিদ্যালয় প্ৰধানৰ (দৰমহা গ্ৰহণ কৰা বৃত্তিধাৰী) ৰ মাজত মতানৈক্য হয়; তেতিয়া সেই ঠাইখন হ'ব য'ত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ শিকন উন্নতিৰ মূখ্য কেন্দ্ৰ বিন্দু হোৱাৰ বিপৰীতে শক্তি অপচয় কৰাৰ এখন অসুখী ঠাই হ'ব।

সকলো স্থানীয় ৰাইজ ভিন্ন ধৰণৰ। বিদ্যালয় আৰু ৰাইজৰ চৌপাশে থকা মূখ্য অংশীদাৰসকলৰ ভিত্তিত থাকিব ঃ

- শিক্ষকসকল
- ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসমূহ
- ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ পিতৃ-মাতৃ আৰু পৰিয়াল
- স্থানীয় ব্যৱসায়ীৰ সৈতে ৰাইজৰ নেতাসমূহ

অংশীদাৰসকলে বিদ্যালয়ৰ উন্নয়নত সহায় কৰিব লাগিব, তেওঁলোকে বিদ্যালয় ভৱিষ্যত দৰ্শন বুজি পোৱাত আৰু অংশ লোৱাটো প্ৰয়োজনীয়। অংশীদাৰ সকলৰ মাজত আধুনিক বিদ্যালয়ত প্ৰয়োজন হোৱা বুজাবুজি আৰু বিভিন্ন পৰ্যায়ৰ শিক্ষাৰ দখল থকা লোক থাকিব। এইটো প্ৰত্যাহ্বানমূলক, বিশেষকৈ ভৱিষ্যত দৰ্শনত বিকাশ জড়িত হয় থাকে যি ইতিহাসে যোগান ধৰাতকৈ ভিন্নতা থাকিব। এক প্ৰসংগত বিদ্যালয় প্ৰধানজন স্পষ্ট নিৰ্দেশাত্মক হোৱাটো হয়তো সঠিক; আন এটি প্ৰসংগত তেনেকুৱা অভিপ্ৰায় হয়তো আক্ৰোশমূলক হ'ব পাৰে আৰু সমস্যাৰ দিশলৈ লৈ যাব।

ঘটনা অধ্যয়ন ৩ ঃ শ্ৰী শৰ্মাই তেওঁৰ কাম কৰি গৈছে (Case Study 3: Mr Singh continues his work)

বিদ্যালয়ৰ বিষয়ে ৰাইজৰ নেতাবোৰ আৰু বিদ্যালয় পৰিচালনা সমিতিৰ লগত মত বিনিময় কৰিবলৈ শিক্ষক বৃন্দৰ নিয়োগ কাৰ্য শ্ৰী শৰ্মাই চলাই গৈছিল। তেখেতে প্ৰবৃত্তিগতভাৱে ক'বলৈ আৰম্ভ কৰিলে যে তেওঁ দেখা কিছুমান কথাৰ বিষয়ে যিয়ে তেওঁক গৰ্ববোধ কৰায় আৰু কেৱল আন কিছুমান দিশ চিনাক্ত কৰিছে, যিবিলাকৰ উন্নয়ন সম্পৰ্কে সকলো সু-নিশ্চিত। তেখেতে সকলোৰে পৰা

একেধৰণৰ মতামত পাবলৈ উৎসাহিত কৰিছিল। ভৱিষ্যত দৰ্শন গঠনৰ প্ৰক্ৰি য়াক এইটো এটা প্ৰয়োজনীয় প্ৰথম পদক্ষেপ।

শ্ৰী শৰ্মাই বিদ্যালয়ৰ চাৰিওফালে ঘূৰি ফুৰা কাৰ্য্য চলাই থাকিল আৰু বিদ্যালয়লৈ অহা ছাত্ৰ-ছাত্ৰী, সহকৰ্মী আৰু পিতৃ-মাতৃসকল যেতিয়া আহে তেতিয়া তেখেতসকলৰ লগত কথা-বতৰা পতা চলাই থাকি ল। এই তথ্যসমূহ যথেষ্ট মূল্যৱান আছিল আৰু এই তথ্যসমূহ তেখেতে ইতিমধ্যে তেখেতে কংগ্ৰহ কৰা তথ্যৰ লগত যোগ কৰিছিল। তেখেতৰ কিছুমান পৰ্যৱেক্ষণ হৈছে ঃ

- কিছুমানৰ শিক্ষণ যথেষ্ট তীক্ষ্ণ। দুগৰাকী যথেষ্ট প্ৰতিভাসম্পন্ন মহিলা শিক্ষয়িত্ৰী আছে যিবিলাক সহকৰ্মী আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ সন্মানীয়।
- কিছুমান শিক্ষক আছে যিবিলাকৰ শিক্ষকতা যথেষ্ট দুৰ্বল, তেওঁলোৰ কিছুমান সঘনাই অনুপস্থিত থাকে।
- স্থানীয় মজলীয়া বিদ্যালয়খনত ছাত্ৰীৰ নাম ভৰ্তি আৰু উপস্থিতি যথেষ্ট উচ্চ। উচ্চ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ত নাম ভৰ্তিৰ সংখ্যা ২৫ শতাংশলৈ বিদ্যালয় নামৰ তালিকাত অবনমিত হয়।
- ৰাজ্যিক পৰীক্ষাসমূহত ছাত্ৰীসমূহৰ উচ্চ সাফল্যৰ ধাৰা অব্যাহত থকা।
- শৌচাগাৰ ব্যৱস্থা পুতৌ লগা ধৰণে প্ৰতিপালিত আৰু অস্বাস্থ্য সন্মত। ছাত্ৰীসকলৰ বাবে মাত্ৰ এটা অনাময় ঘৰ আৰু যিটো ছাত্ৰৰ খণ্ডৰ ওচৰত অৱস্থিত।
- কিছুমান এই বছৰ যোগদান কৰা নতুন শিক্ষক বৰ জনপ্ৰিয়, কিন্তু শিক্ষণ আৰু আচৰণৰ সৈতে কষ্ট কৰিবলগীয়া হৈছে।
- পিতৃ-মাতৃ আৰু স্থানীয় ৰাইজ বিদ্যালয়ৰ সমৰ্থনকাৰী।

শ্ৰী শৰ্মা উচ্চ মাধ্যমিকৰ আগতে বিদ্যালয়ে হেৰুৱা ছাত্ৰীসকলৰ বিষয়ে আৰু স্থানীয় ৰাইজৰ ছোৱালী আৰু ডেকেৰা-বোৱাৰীসকলৰ জীৱন ধাৰাৰ ওপৰত পৰিব পৰা প্ৰভাৱৰ বিষয়ে চিন্তিত হৈছিল। শৌচাগাৰসমূহৰ অৱস্থাৰ বাবে তেওঁ ছাত্ৰীসকলৰ সমস্যাৰ বিষয়ে ভাবিবলৈ বাধ্য হৈছিল আৰু এই বিষয়ে কেইজনমান পিতৃ-মাতৃ আৰু স্থানীয় ৰাইজৰ প্ৰতিনিধিত্বত উল্লেখ কৰিছিল। তেওঁৰ নিয়মিত পাঠদান পৰিদৰ্শনে সৱল মহিলা শিক্ষয়িত্ৰীৰ পৰিদৰ্শনে যে ছাত্ৰ-চাত্ৰী তথা সহকৰ্মীসকলৰ আগত আদৰ্শবান ব্যক্তি ৰ মূলতে কাৰণ বুলি তেওঁক জগাই তুলিছিল।

তেওঁ বিদ্যালয় ভৱিষ্যত দৰ্শনত সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰে অন্তৰ্ভূক্তি, তেওঁলোকে বিদ্যালয় আৰু উচ্চ গুণগত শিক্ষণ সন্দৰ্ভত দিয়া ধাৰণাসমূহৰ বিষয়ে আ ⁄স্ত হ’ব পাৰিছিল।

প্ৰশিক্ষণ কাৰ্য্যসূচীৰ কেই সপ্তাহমানৰ পিছতে, শ্ৰী শৰ্মাই সহকৰ্মী (ছয় গৰাকী শিক্ষক) সকলৰ আৰু বিদ্যালয় পৰিচালনা সমিতি (চাৰি গৰাকী পিতৃ-মাতৃ, দুগৰাকী স্থানীয় নেতা আৰু স্থানীয় ব্যৱসায়ী) ৰ মাজত যুটীয়া সভা এখন পাতিছিল। এইখিনি সময়তে সকলোৰে তেওঁৰ কাৰ্য্যসূচী সম্পৰ্কে শুনিছিল আৰু বিদ্যালয় চাৰিওফালে তেখেতক কি কৰিলে ভাল হ’ব আৰু কি পৰিৱৰ্ত্তন হোৱাটো প্ৰয়োজনীয়, সেই বিষয়ে কথা পতা দেখা পাইছিল। শ্ৰীমান শৰ্মাই সভাখনত ৪-৫ টা দল বনাইছিল আৰু প্ৰতিটো দলকে বিদ্যালয়ৰ কামত সহায়ক হোৱা বুলি তেওঁলোকে অনুভৱ কৰা মূল্যবোধ- নীতি তিনিটাকৈ লিখিবলৈ কৈছিল। তেওঁলোকে সকলোবোৰ উপদেশে একত্ৰিত কৰিছিল আৰু দেখিলে যে কিছুমান বিবেচনাধীনভাৱে ওপৰা-ওপৰি হৈছে। শ্ৰী শৰ্মাই পৰৱৰ্ত্তী সভালৈ তেওঁলোকৰ লিখা ধাৰণাবোৰ প্ৰস্তুত কৰি আলোচান কৰাৰ বাবে সন্মত হৈছিল।

এসপ্তাহ পিছত তেওঁলোকে আন এখন সভা পাতিছিল। এইবাৰ প্ৰতিটো দলে একমতত উপনীত হোৱা নীতিসমূহৰ পৰা আৰম্ভ কৰিলে আৰু ভৱিষ্যত দৰ্শনৰ উক্তি টো সঁজাই তুলিলে। বহুতো আলোচনাৰ পিছত তেওঁলোকে সিদ্ধান্তলৈ আহিল যে ঃ ‘এইখন এখন বিদ্যালয় য’ত সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীকে মূল্য দিয়া হয়, সকলোৰে যত্ন লোৱা হয় আৰু সকলোকে তেওঁলোকৰ পুঞ্জীভূত সামৰ্থ সম্পূৰ্ণ কৰিবলৈ সুযোগ দিয়া হয়।’

কিদৰে অংশীদাৰসকলে ভৱিষ্যত দৰ্শন প্ৰস্তুত কৰিবলৈ একেলগে কাম কৰিবলগীয়া হৈছে, মন কৰক। তেওঁৰ কাৰ্য পৰিত্ৰ মাৰ মাজতে আৰু দুখন সভা পাতিছিল, শ্ৰীমান শৰ্মাই ছাত্ৰ-ছাত্ৰী তথা পিতৃ-মাতৃকে ধৰি আন বহুতো ব্যক্তি ৰ সৈতে কথা পাতিছিল। তেওঁ

ব্যক্তি সকলৰ মতামতবোৰ মনোযোগেৰে শুনিছিল আৰু বিদ্যালয়ৰ মূখ্য উদ্দেশ্যৰ বিষয়ে অধিক ভাৱিবলৈ উৎসাহিত কৰিছিল। এনেদৰে উক্তি টো গেটেই ৰাইজৰ এটা সঁচা প্ৰফিলন।

ত্ৰি য়াকলাপ ৩ ঃ আপোনাৰ বিদ্যালয়ত ভৱিষ্যত দৰ্শন উক্তি সজাওঁক

(Activity 3: Devising a vision statement in your school)

এই ত্ৰি য়াকলাপটোত আপোনাৰ বিদ্যালয়ৰ বাবে এখন ভৱিষ্যত দৰ্শন উক্তি বনাবলৈ সহায়ক হ'ব পৰাকৈ আঁচনি প্ৰস্তুত কৰিবলৈ ওলাইছে।

- শ্ৰীমান শৰ্মাই কৰাৰ দৰে দুই সপ্তাহ সময় লওক, আপোনাৰ বিদ্যালয় সন্দৰ্ভত তথ্য সংগ্ৰহ কৰক আৰু বিদ্যালয়ৰ ভালৰ হকে আৰু কি বিলাক উন্নীত কৰাৰ প্ৰয়োজন এই সন্দৰ্ভত তিন্তা কৰিবলৈ শিক্ষক বৃন্দ, ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আৰু ৰাইজৰ নেতৃবৃন্দক কামত লগাওক ('নেতৃত্বৰ প্ৰসংগত বিদ্যালয়ৰ আত্ম বি ষণ আগবঢ়াই নিয়া' শীৰ্ষক গোটটোৰে কিছুমান ধাৰণা আপোনাক নিশ্চয় আগবঢ়াব)
- আপোনাৰ শিকন দিনলিপিত ভৱিষ্যত দৰ্শন উক্তি সঁজাবলৈ আৰু আপোনাৰ মূখ্য মূল্যবোধ চিনাত্ত কৰিবলৈ শিক্ষকবৃন্দ আৰু বিদ্যালয় পৰিচালনা সমিতিৰ মাজত দুখন যুটীয়া সভাৰ পৰিকল্পনা কৰক।

ভৱিষ্যত দৰ্শনৰ পৰা কৰ্মলৈ (5 From vision to action)

ভৱিষ্যত দৰ্শন উক্তি প্ৰয়োজন কাৰণ ই হৈছে উদ্ধতিৰ সংযোজন। প্ৰতিটো কাৰ্য্য সম্পাদন কৰাৰ সময়ত আপুনি আপোনাৰ সহকৰ্মীয়ে 'যদি মই এইটো কৰো, এইটোৰে আমাৰ ভৱিষ্যত দৰ্শনত অৰিহণা যোগাব নে?' শীৰ্ষক উক্তি টো পৰীক্ষা কৰি চাব পাৰে।

ভৱিষ্যত দৰ্শন উক্তি হৈছে চুটী উক্তি যিয়ে, বিদ্যালয় কিহৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত আৰু ভৱিষ্যততে ইয়াৰ মতলকৰ সংক্ষিপ্তকৰণ। এইটো বৃত্তান্তমূলক নহয়; কিন্তু ইয়াক মিচন উক্তি লৈ বিস্তৃত কৰিব পাৰি যিয়ে, কিন্তু সংগঠনটোৰ কাৰণ আৰু মূল উদ্দেশ্যবোৰ ব্যাখ্যা (নেতৃত্ব দলৰ বাবে) কৰে।

মিছন উক্তি আৰু ভৱিষ্যত দৰ্শন উক্তিৰ মাজত থকা পাৰ্থক্য স্পষ্ট কৰাত এইটোৰে সহায়ক হ'ব (তালিকা ২)ঃ

তালিকা চঃ মিছন উক্তি আৰু ভৱিষ্যত দৰ্শন উক্তিৰ মাজত পাৰ্থক্য

Table 2 *The difference between vision and mission statements. (Adapted from Diffen, undated)*

পাৰ্থক্য	ভৱিষ্যত দৰ্শন উক্তি	মিছন উক্তি
বৃত্তান্ত	কাৰণ আৰু মূল্যবোধ উভয়কে যোগাযোগ কৰিবৰ বাবে ৰূপৰেখা	আপুনি য'লৈ যাব বিচাৰিছে তাক কেনেকৈ পাব সেই বিষয়ে ক'ব। Defines the purpose and primary objectives
উত্তৰ	'আমি ক'ত লক্ষ্য কৰিছো' প্ৰ ৰ উত্তৰ পাবলৈ।	'আমি কি ক'ৰো?' আৰু 'কিয়ে আমাক ব্যতিত্ৰ ম কৰি তুলিব?' প্ৰ ৰ উত্তৰ পাবলৈ।
সময়	ভৱিষ্যতত বিষয়ে ক'ব।	বৰ্তমানৰ বিষয়ে ক'ব যিয়ে ভৱিষ্যততলৈ আগবঢ়াই

পাৰ্থক্য	ভৱিষ্যত দৰ্শন উক্তি	মিছন উক্তি
		লৈ যাব।
কাম	বৰ্তমানৰ পৰা কিছু বছৰ পিছত আপোনাক নিজকে ক'ত দেখা পাব তাৰ অন্তৰ্ভূক্তি অনুপ্ৰেৰণা দিয়া আৰু দিশবোৰৰ আকাৰ লোৱা।	বিদ্যালয় গঠন হোৱাৰ বহল উদ্দেশ্য তালিকাভূক্ত সফলতাৰ মূল উপায় চিনাক্ত ঃ নেতৃত্ব দল আৰু অংশীদাৰ হৈছে মূল দৰ্শক।
পৰিৱৰ্ত্তন	এইটো আপুনি কৰিবলগীয়া মাথো কাম নহয়, কাৰণ এইটো মূল্যবোধৰ সম্পৰ্কীয় আৰু একেধৰণে বৰ্তি থাকিব।	পৰিৱৰ্ত্তন হ'ব পাৰে। কিন্তু মুখ্য মূল্যবোধৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ প্ৰয়োজন আৰু ভৱিষ্যত দৰ্শনৰ পৰা বিচাৰি উলিওৱা।
উক্তি গঠন কৰোতে	আমি ক'লৈ আগবাঢ়ি যাব বিচাৰো? কেতিয়া আৰু কেনেকৈ?	কিয় আমি কি কৰো? কি, কাৰ বাবে আৰু কিয়?
এখন কাৰ্য্যত্ৰ ম উক্তি ৰ বৈশিষ্ট	স্পষ্টতা আৰু উভয় অৰ্থ বুজোৱা নোহোৱা কৰা উজ্বল ভৱিষ্যতত (ধনাত্মক) কৰিব পৰা বিধৰ	কাৰণ (উদ্দেশ্য) আৰু মূল্যবোধ কৰ্মলৈ অনুবাদ কৰা

ঘটনা অধ্যয়ন ২ আৰু ৩ শ্ৰীমান শৰ্মাৰ বিদ্যালয়খনে এবাৰ ভৱিষ্যত দৰ্শন উক্তি গঠন কৰিলে (এইখন বিদ্যালয় য'ত সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীকে মূল্য দিয়া হয়, সকলোৰে যত্ন লোৱা হয়; সকলোকে তেওঁলোকৰ পূঞ্জীভূত সামৰ্থ সম্পূৰ্ণ কৰিবলৈ সুযোগ দিয়া হয়)। তেখেত তেওৰ জ্যেষ্ঠ নেতৃত্ব দল (য'ত বিদ্যালয় পৰিচালনা কমিটিৰ সভাপতি অন্তৰ্ভূক্ত হৈ আছিল)ৰ কাম কৰিছিল আৰু প্ৰ.নটো শুধিছিল ঃ "যদি এইখন আমাৰ ভৱিষ্যত দৰ্শন হয় তেন্তে ইয়াক বাস্তৱত ৰূপায়িত কৰিবলৈ আমি কি কৰা উচিত?"

ভৱিষ্যত দৰ্শন উক্তিটো স্পষ্ট, কিন্তু মিচন উক্তি আৰু সংলগ্ন কাৰ্য্যবোৰ বিদ্যালয়ৰ আত্মবি ᶑাসৰ অংশ হিচাবে সংগৃহীত তথ্যৰ ওপৰত নিৰ্বৰ কৰবিলগীয়া কাৰ্য্যৰ বোজা বেছি কৰিব! সেয়েহে স্পষ্ট ভৱিষ্যত দৰ্সন উক্তিৰ প্ৰয়োজন কাৰণ ইয়ে বিদ্যালয়ক নেতৃত্ব দিয়া দলক তেওঁলোকৰ কামৰ প্ৰাধান্য দিয়াত সহায় কৰিব।

তেখেতে সংগৃহীত তথ্যৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি শ্ৰী শৰ্মাই আৰু তেওঁৰ দলে অনুভৱ কৰিছিল যে ছাত্ৰীবিলাকৰ শিক্ষাত সহায় কৰিব পৰা বিশেষ পদক্ষেপ আৰু শিক্ষকসকলে তেওঁলোকৰ শিক্ষণৰ গুণগত মান উন্নতি কৰা সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ সম্ভাৱনীয়তা সম্পূৰ্ণ কৰা সুযোগ দিয়া আদিবোৰ খাটাং কৰিব লাগিব। দুটা প্ৰাধান্যতা চিহ্নিত হৈছিল ঃ

- বিদ্যালয়ত ছাত্ৰীৰ নামভৰ্তিৰ সংখ্যা বৃদ্ধি কৰা
- বিদ্যালয়ৰ সকলোতে শিক্ষণৰ গুণগত মান উন্নত কৰা

এই প্ৰাধান্যতাই কিছুমান বিশেষ কামলৈ আগবঢ়াই নিবলৈ ঃ

- ছাত্ৰীৰ নতুন শৌচাগাৰ ব্যৱস্থাৰ বাবে জিলাৰ সহযোগিতা আৰু পুঁজি বিচৰা

- গাঁৱৰ ছাত্ৰীৰ নামভৰ্তিৰ অভিযান নেতৃত্ব দিয়াৰ ক্ষেত্ৰত সেই বিদ্যালয়ৰ প্ৰাক্তন ছাত্ৰী যিবিলাক বৰ্তমান তেওঁলোকৰ ডিগ্ৰী প্ৰাপ্তিৰ বাবে অধ্যয়নৰ বা স্বনিৰ্বাচিত ক্ষেত্ৰত কৰ্মৰত কৰ্তৃত্ব প্ৰাপ্ত যুৱতীৰ দ্বাৰা আৰম্ভ কৰা।
- বিদ্যালয়ত সৎ অভ্যাস বিচাৰিবলৈ, প্ৰত্যাহ্বান মুখামুখি হোৱা সহকৰ্মী আৰু নতুনকৈ মকৰল হোৱা সকলক সহায় আগবঢ়াবলৈ মহিলা সক্ষম যোদ্ধা বাছি উলিওৱা।
- ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে তেওঁলোকৰ নিজৰ প্ৰগতিৰ দায়িত্ব নিজে লোৱাৰ অৰ্থে সক্ষম হ'বলৈ শিনৰ মূল্যায়ণৰ বাবে টেচ ইণ্ডিয়াৰ মূল সমল ব্যৱহাৰ কৰা।

উন্নয়নৰ পৰিকল্পনা আৰু আত্ম বিশ্লেষণৰ সহায় কৰিব পৰা ক্ৰিয়াকলাপ আৰু আন বহুতো তথ্যৰ বাবে বিদ্যালয় নেতৃত্ব আত্ম বিশ্লেষণ আৰু বিদ্যালয় উন্নয়ন পৰিকল্পনা গোট দুটা আছে।

বিদ্যালয় প্ৰধানক পৰিকল্পনাত অন্তৰ্ভূক্ত কাৰ্য্যৰ চিনাক্তকৰণ আৰু প্ৰাধান্যতা দিয়াৰ ক্ষেত্ৰত সহায় আগবঢ়োৱাটো ভৱিষ্যত দৰ্শনৰ মূল উদ্দেশ্য।

ভৱিষ্যত দৰ্শনৰ দিশত প্ৰগতিৰ নিৰীক্ষণ (6 Monitoring progress towards the vision)

এবাৰ যেতিয়া কামবোৰ চিনাক্ত হ'ল, বিদ্যালয় নেতৃত্ব দিয়া দলৰ কামবোৰ বিদ্যালয় উন্নতিৰ দিশত আগবাঢিঞ নিয়াটো খাটাং কৰাৰ বাবে নিৰীক্ষণ কৰাটো তেওঁলোকৰ দায়বদ্ধতা। নেতৃত্বৰ গোটটোৰ পুনৰালোচনাত আৰু পৰিকল্পনা, কৰ্ম আৰু পুনৰালোচনাৰ এটা চত্ৰ হিচাবে ভাবিবলৈ আপুনি উৎসাহিত কৰক। সকলো কামেই নিৰীক্ষণ কৰা উচিত আৰু সাক্ষ্যবিলাক পৰৱৰ্তী বছৰ নতুন পৰিকল্পনাত জনাবলৈ সংগ্ৰহ কৰি ৰখা উচিত।

পৰ্যায়ত্ৰমে, প্ৰক্ৰিয়াৰ অংশ হিচাবে আপোনাৰ ভৱিষ্যত দৰ্শন উক্তিটো পুনৰ চোৱাটো প্ৰয়োজনীয় হ'ব আৰু স্পষ্ট হওঁক যাতে এইটো 'কামৰ বাবে নায়ক' অৱস্থাত আছে। বিদ্যালয়ত যথাযথ উন্নতিৰ পিছত বা চৰকাৰৰ নীতি পৰিৱৰ্ত্তনত, নতুন প্ৰাধান্যতা আবিৰ্ভাব হ'বলগীয়া আৰু আপোনাৰো হয়তো আপোনাৰ ভৱিষ্যত দৰ্শনখন খাপখোৱাকৈ লব লগাৰ প্ৰয়োজন হ'ব পাৰে।

বিদ্যালয় প্ৰধানৰ বাবে ৰাইজ আৰু আপোনাৰ শিক্ষক সলৰ লগত ফলপ্ৰসূভাৱে কাম কৰাটো বৰ প্ৰয়োজনীয়। আপুনি ভবাৰ দৰে ব্যক্তিৰ পৰা কাম আদায় কৰাৰ ক্ষেত্ৰত কিছু পৰিমাণৰ কৌশল আৰু মন্ত্ৰণাৰ প্ৰয়োজন হ'ব। কিন্তু এখন স্পষ্ট সৰ্বসন্মত ভৱিষ্যত দৰ্শন সদায় সম্পৰ্ক বিন্দু যোগাব। যদি খুউব দৰকাৰী কাম সম্পৰ্কে ৰাইজৰ মত বিৰোধ ঘটিব পাৰে, ভৱিষ্যত দৰ্শনৰ প্ৰসংগত সিহঁতে আলোচনা কৰিব পাৰে আৰু প্ৰাধান্যতা নিশ্চয় ওলাই আহিব।

এই চূড়ান্ত ঘটনা অধ্যয়নত শ্ৰীমান নগেন্দ্ৰ ৰায়ে মূখ্য অংশীদাৰ সকলৰ সৈতে ভৱিষ্যত দৰ্শন উক্তি গঠনৰ প্ৰক্ৰিয়া আৰম্ভ কৰাৰ আগতে সম্বন্ধ গঢ়ি তুলিছিল লক্ষ্য কৰক আৰু পিচত তেওঁলোকৰ নিৰীক্ষণ কাৰ্য্যতা নিয়োগ কৰিছিল।

ঘটনা অধ্যয়ন ৪ ঃ শ্ৰীমান নগেন্দ্ৰ ৰায়ে শিক্ষকবৃন্দৰ অন্তৰ জয় কৰিলে

(Case Study 4: Mr Nagaraju wins the hearts of the teachers)

জিলা শিক্ষা বিভাগৰ কাৰ্যালয়ৰ বাবে শ্ৰী নগেন্দ্ৰ ৰায়ে সৰু গ্ৰাম্য মাধ্যমিক বিদ্যালয়ত আগবঢ়াই নিবলৈ গৈছিল। বিদ্যালয়খন স্থানীয় ৰাইজৰ বাবে বেছি চিন্তাৰ বিষয় নাছিল কাৰণ পূৰ্ববৰ্ত্তী বিদ্যালয় প্ৰধানজনে ইয়াৰ সম্পত্তিবোৰ দুৰ্ব্যৱহাৰ কৰিছিল। পিছৰ বিদ্যালয় প্ৰধানজনৰো স্থানীয় ৰাইজৰ ওচৰত বিশ্বাস, ভংগৰ মাত্ৰাধিক্য ঘটিছিল আৰু দুবছৰৰ পিছতে চাকৰি এৰি গুছি গৈছিল। শ্ৰীমান নগেন্দ্ৰ ৰায়ে বিদ্যালয় নেতৃত্ব লৈ সন্মুখত গুৰুত্বপূৰ্ণ প্ৰত্যাহ্বান বুলি অনুভৱ কৰিছিল।

তেওঁৰ প্ৰথম সময়ত শ্ৰীমান নগেন্দ্ৰ ৰায়ে লক্ষ্য কৰিছিল আৰু শুনিছিল। বিদ্যালয় চলি থকা দিনত তেওঁ বিদ্যালয়ৰ চাৰিওফালে খোজ

কাঢ়িছিল, প্ৰতিটো দিনৰ আৰম্ভণি আৰু শেষত ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আৰু পিতৃ-মাতৃৰ লগত ভাবৰ আদান প্ৰদান কৰিছিল আৰু শিক্ষক আৰু স্থানীয় ৰাইজৰ নেতা বিলাকৰ বিদ্যালয় সম্পৰ্কীয় কথাবোৰ শুনিছিল। ভৱিষ্যত দৰ্শন গঢ় দিয়া প্ৰক্ৰি য়া আৰম্ভ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত স্থানীয় ৰাইজ অসুখী আৰু যথেষ্ট নীতি ভ্ৰষ্ট বুলি তেখেতে অনুভৱ কৰিছিল।

তেওঁৰ পক্ষত থকা আচাইতকৈ প্ৰয়োজনীয় ব্যক্তি হিচাবে শিক্ষক সকলোকে বিবেচনা কৰিলে। তেখেতে তেওঁলোকৰ সম্পৰ্ক কথাবোৰ শুনিলে আৰু তেখেতসকলৰ জীৱন ধাৰণ সহজ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিলে। উদাহৰণস্বৰূপে তলাযুক্ত কাপবোৰ্ডত ৰখা সামগ্ৰীসমূহ উভৈনদী কৰি ৰখা, ভাষা বিকাশৰ বাবে নিজৰ লেপটপত ইংৰাজীতে কাৰ্টুন শিক্ষক সকলৰ বাবে প্ৰদৰ্শন কৰি আৰু সন্ধিয়া অধ্যয়ন কৰা দশম শ্ৰেণীৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী যিসকলৰ ঘৰত বিজুলী বাতিৰ ব্যৱস্থা নাই, তেওঁলোকক সৌৰ চাকিৰ ব্যৱস্থা কৰা। প্ৰথম বছৰৰ শেষত পৰীক্ষাৰ ফলাফল উন্নীত হৈছিল।

দ্বিতীয় বছৰত বিদ্যালয়ৰ নৈতিকতাৰ উন্নতি হৈছিল। শিক্ষক বৃন্দ শ্ৰীমান নগেন্দ্ৰ ৰায়ৰ সহায়ক প্ৰশংসাৰে উপচালে আৰু স্থানীয় ৰাইজ বিদ্যালয়ৰ প্ৰতি বৰ্দ্ধিতভাৱে মনোযোগ আগবঢ়ালে। তেখেতৰ দ্বিতীয় বৰ্ষৰ প্ৰথমাৰ্ধত ভৱিষ্যত দৰ্শন উক্তি চিহ্নিত কৰাৰ অৰ্থে এগৰাকী সভাৰ আয়োজন কৰি গৈছিল। তেখেতে উক্তি লিখা থকা এখন ফলক বিদ্যালয়ৰ পদুলিমূখত ওলোমাই ৰাখিবৰ বাবে প্ৰসতুেত কৰিছিল। পৰৱৰ্ত্তী সময়ৰ অন্তত শিক্ষকবৃন্দ আৰু বিদ্যালয় পৰিচালনা সমিতিয়ে প্ৰাধান্যতাৰ এখন তালিকা চিনাক্ত কৰিলে আৰু উন্নয়ন পৰিকল্পনাই যথাস্থান পালে।

ভৱিষ্যত দৰ্শন উক্তি বিদ্যালয়ৰ নীতিত কৈ বেছি হবলৈ ধৰিলে, ইয়ে নিৰীক্ষণ আহিলালৈ পৰিৱৰ্ত্তিত হ'ল। শ্ৰীমান নগেন্দ্ৰ ৰায়ে বিদ্যালয় পৰিচালনা কমিচিৰ দুজন সদস্যৰ সৈতে মিলি তিনিমহীয়া সভা অনুষ্ঠিত কৰিলে। পিতৃ-মাতৃসকলক নিমন্ত্ৰণ কৰা হ'ল আৰু জ্যেষ্ঠ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে বিভিন্ন কাৰ্য্য সংগঠিত কৰিলে। শ্ৰীমান নগেন্দ্ৰ ৰায়ে বিদ্যালয়ৰ সকলো দিশতে ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আৰু পিতৃ-মাতৃসকলে কি অনুভৱ কৰে তাক পৰ্যালোচনা কৰিবলৈ হৈ সভাখন ব্যৱহাৰ কৰিছিল; যিহেতু এতিয়া তেখেতসকলে ভৱিষ্যত দৰ্শন মাজ ভাগত অৱস্থান কৰিছে। বিভিন্ন বিষয়ত আগমন আৰু নিগমনৰ বাবে পিতৃ-মাতৃসকলৰ পৰা বটলৰ সাঁফৰ ব্যৱহাৰ কৰি ভোটদানৰ জৰিয়তে পাবলৈ তেখেতে মহৎ উপায় এটা আৰম্ভ কৰিলে। উদাহৰণস্বৰূপে, যদি পিতৃ-মাতৃসকল গৃহকৰ্মৰ পৰ্যায়ৰ ওপৰত সুখী তেন্তে বটলৰ সাঁফৰ এটা পাত্ৰত ভৰাই জনাব অথবা দুটা বাকেটৰ এটাত হয় খুউব বেছি, নহয় খুউব কম বুজাবলৈ ব্যৱহাৰ কৰিলে। আগৰ বছৰত দিবলগীয়া প্ৰাধান্যতাক বিভিন্ন লেবেল যুক্ত পাত্ৰ এটাত বটলৰ সাঁফৰ পিতৃ-মাতৃ সকলে ওলাই আহিব (যিবিলাক ইতিমধ্যে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে গণনা কৰি চুকি ৰাখিছিল)

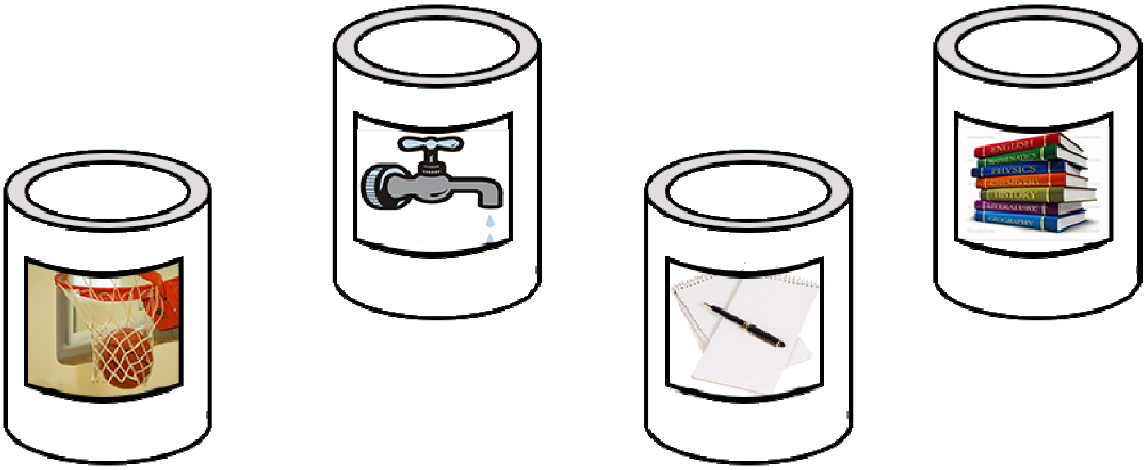

Figure 4 A voting system.

চিন্তন (Pause for thought)

এই গোটটোত কি শিকিলে প্ৰতিফলন ঘটাওঁক। আপোনাৰ বিদ্যালয় আৰু আপোনাৰ চাৰিওফালে থকা লোকসকলৰ বিষয়ে ভাবক।

- কোন তোমাৰ হ'বলগীয়া বন্ধু ?
- কোনবিলাকৰ ওপৰত আপোনাৰ প্ৰভাৱ পেলাবলৈ কষ্টকৰ ?
- এই ক্ষেত্ৰত আপুনি কেনেধৰণৰ কৌশল ব্যৱহাৰ কৰিব ?

আপোনাৰ শিকন দিনলিপিত উত্তৰসমূহ লিপিবদ্ধ কৰক ?

7 সাৰাংশ (Summary)

সাফল্য লাভ কৰ বিদ্যালয়ৰ গৱেষণাই দেখুৱাই যে বিদ্যালয়ে সফলতা দেখুৱা বিদ্যালয়ৰ ভৱিষ্যত দৰ্শন স্পষ্ট থকা বিদ্যালয় প্ৰধানজনৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে। এখন ভৱিষ্যত দৰ্শন উক্তি য়ে পথ মানচিত্ৰ হিচাবে বিদ্যালয়ক নিৰ্দ্দেশনা আগবঢ়ায় আৰু বিদ্যালয়ত ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সাম্ভাব্য উত্তম শিক্ষা পোৱাৰ আধাৰ হিচাবে বিবেচিত হয়। এক ফলপ্ৰসূ ভৱিষ্যত দৰ্শন উক্তি য়ে সকলো অংশীদাৰ শিক্ষক বৃন্দ তথা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলতো নিশ্চয় থাকিবই, আনকি বিদ্যালয় পৰিদৰ্শনকাৰী সকলোৰে জড়িত কৰাব কাৰণ যত্নবোৰ উদ্দেশ্যপূৰ্ণ। শিক্ষক বৃন্দ আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকল ভৱিষ্যত দৰ্শন কেৱল জনা আৰু বুজায়ে ন হয় তেওঁলোক ইয়াক প্ৰয়োগ আঈৰু সফলতাৰ প্ৰতি দায়বদ্ধ।

ফলপ্ৰসূ ভৱিষ্যত দৰ্শন গঠন কৰোতে ততাতৈয়া কৰা উচিত নহয় আৰু সকলোৰে জড়িত থকা আৰু আলোচিত হোৱা বুলি অনুভৱ কৰা একান্ত কাৰ্য সমূহে অন্তৰ্ভূক্ত কৰা উচিত। অংশীদাৰ সকলৰ জড়িতকৰণে আপোনতত্ব বঢ়ায় কাৰণ সকলোৰে ভৱিষ্যত দৰ্শন সন্মতিসূচক স্বাক্ষৰ অবিহনে সম্ভৱ নহয়; তেতিয়া অৰ্থ শূণ্য, অপ্ৰতিনিধিত্বমূলক কাৰ্য হিচাবে পৰিগণিত হ'ব। যদিহে তেখেত সকল বিদ্যালয় উন্নয়ন আৰু বিদ্যালয় ভৱিষ্যত দৰ্শনৰ লগত জড়িত, চোৰাচিতা কৰাত একগোট হয়, তেতিয়া ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আৰু পিতৃ-মাতৃ সকলোৰে সৰ্বোত্তম ভৱিষ্যতৰ বাবে অংশাদাৰী আকাংক্ষাৰে একত্ৰিত হোৱাৰ অনুভৱ কৰিব পাৰে।

এই গোটটো নেতৃত্বৰ প্ৰসংগত মূল গোটটোৰ সম্পৰ্ক থকা পৰিয়ালটোৰ বা সংহতীটোৰ এচা অংশ (বিদ্যালয় নেতৃত্বৰ ৰাষ্ট্ৰীয় মহাবিদ্যালয়ৰ লগত সংলগ্ন)। আপুনি যদি ইয়াক প্ৰয়োজনীয় বুলি ভাবিছে, আপোনাৰ জ্ঞান আৰু দক্ষতা বিকাশৰ বাবে এই সংহতি পৰৱৰ্তী গোট সমূহ চাব পাৰে ঃ

- বিদ্যালয়ৰ আত্ম বি ষণক গুৰি ধৰা
- বিদ্যালয় উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ গুৰি ধৰা
- আপোনাৰ বিদ্যালয়ৰ উন্নতিত অলৈক্যতাৰ তথ্য ব্যৱহাৰ কৰক।
- আপোনাৰ বিদ্যালয় পৰিৱৰ্তন উন্নয়ন আৰু গুৰি ধৰা
- আপোনাৰ বিদ্যালয়ত পৰিৱৰ্তনৰ প্ৰয়োগ

Additional resources

- Mission and vision statements: http://www.mindtools.com/pages/article/newLDR_90.htm#sthash.ZZXtOrAn.dpuf
- Improving a school: http://tinyurl.com/pb3tpy8
- Creating a vision: http://tinyurl.com/nl7g2wy
- 'Values into action' by Kaushi Silva: http://tinyurl.com/mx598wq
- SoundOut: http://www.soundout.org/publications.html

References/bibliography

Barber, M., Whelan, F. and Clark, M. (2010) *Capturing the Leadership Premium: How the World's Top School Systems are Building Leadership Capacity for the Future*. London: McKinsey. Available from: http://mckinseyonsociety.com/downloads/reports/Education/schoolleadership_final.pdf (accessed 17 December 2014).

Barker, J. (1991) 'The power of vision: a 21st century look' (online), Joel A. Barker. Available from: http://www.joelbarker.com/speeches/the-power-of-vision/ (accessed 17 December 2014).

Batra, S. (2011) 'The construct and scope of educational leadership', *Learning Curve*, no. XVI (March), pp. 7–12. Available from: http://azimpremjifoundation.org/pdf/learning-curve-16.pdf (accessed 17 December 2014).

Brundrett, M. (ed.) (1999)*Principles of School Leadership*. Dereham: Peter Francis Publications.

Campbell, C., Gold, A. and Hunt, I. (2003) 'Articulating leadership values in action: conversations with school leaders', *International Journal of Leadership in Education*, vol. 6, no. 2.

Collins, J. (2001) *Good to Great*. London: Random House.

Diffen (undated) 'Mission statement vs. vision statement' (online). Available from: http://www.diffen.com/difference/Mission_Statement_vs_Vision_Statement (accessed 17 December 2014).

Fullan, M., (2002) 'Principals as leaders in a culture of change' (online), prepared for *Educational Leadership*, Special Issue, May; revised 12 March. Available from: http://www.michaelfullan.ca/media/13396053050.pdf (accessed 17 December 2014).

Fullan, M. (2003) 'Leadership and sustainability' (online), The Center for Development & Learning. Available from: http://www.cdl.org/articles/leadership-and-sustainability/ (accessed 17 December 2014).

Gold, A., Evans, J., Earley, P., Halpin, D. and Collarbone, P. (2003) 'Principled principals?', *Educational Management and Administration*, vol. 31, no. 2.

Hillman, J. and Stoll, L. (1994) 'Building vision', *Research Matters*, no. 2. London: Institute of Education.

Leithwood, K., Day, C., Sammons, P., Harris, A. and Hopkins, D. (2006) *Seven Strong Claims about Successful School Leadership*. Nottingham: National College for School Leadership. Available from: http://dera.ioe.ac.uk/6967/1/download%3Fid%3D17387%26filename%3Dseven-claims-about-successful-school-leadership.pdf (accessed 17 December 2014).

McKinsey& Co. (2010) 'How does a school system improve?' (online), December. Available from: http://www.mckinsey.com/insights/social_sector/how_does_a_school_system_improve (accessed 13 January 2015).

MindTools (undated) 'Mission and vision statements: unleashing the power of purpose' (online). Available from: http://www.mindtools.com/pages/article/newLDR_90.htm#sthash.ZZXtOrAn.dpuf (accessed 17 December 2014).

Rutherford, W. (1985) 'School principals as effective leaders', *Phi Delta Kappan*, vol. 67, no. 1, pp. 31–4.

Senge, P.M. (1992)*Schools that Learn – The Fifth Discipline: The Art and Practice*. London: Nicholas Brealey.

Silva, K. (2003) 'Values into action: how headteachers articulate and communicate their values and gain commitment for them from all stakeholders' (online), National College for School Leadership. Available from: http://tinyurl.com/mx598wq (accessed 17 December 2014).

West-Burnham J. (undated) 'Why vision?' (online), Microsoft Partners in Learning. Available from: http://www.is-toolkit.com/knowledge_library/kl_files/WhyVision_JohnWestBurnham.pdf (accessed 17 December 2014).

Acknowledgements

Except for third party materials and otherwise stated below, this content is made available under a Creative Commons Attribution-ShareAlike licence (http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/). The material acknowledged below is Proprietary and used under licence for this project, and not subject to the Creative Commons Licence. This means that this material may only be used unadapted within the TESS-India project and not in any subsequent OER versions. This includes the use of the TESS-India, OU and UKAID logos.

Grateful acknowledgement is made to the following sources for permission to reproduce the material in this unit:

Table 2: adapted from http://www.diffen.com/difference/Mission_Statement_vs_Vision_Statement.

Every effort has been made to contact copyright owners. If any have been inadvertently overlooked the publishers will be pleased to make the necessary arrangements at the first opportunity.

Video (including video stills): thanks are extended to the teacher educators, headteachers, teachers and students across India who worked with The Open University in the productions.